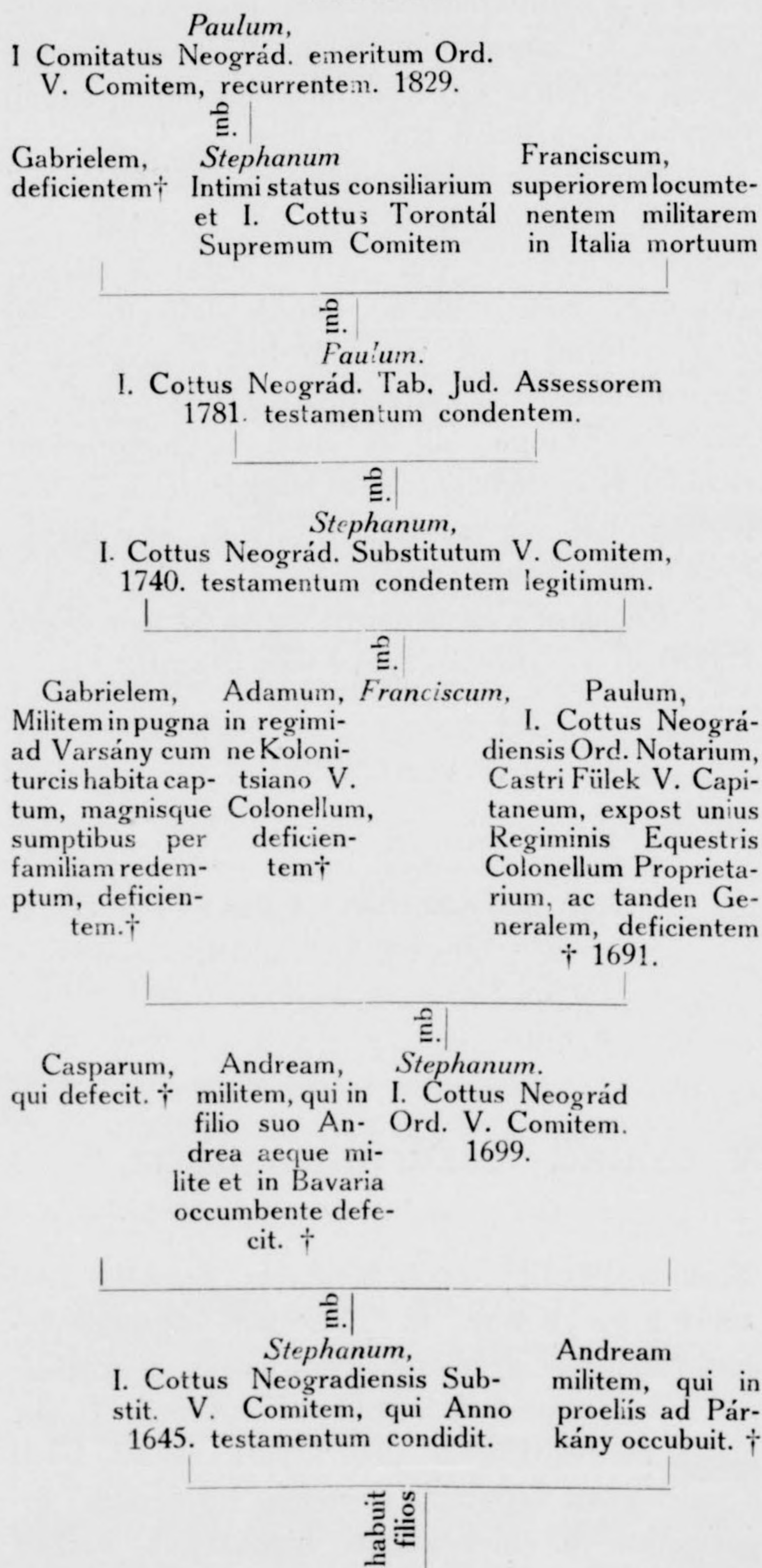

*Genealogica deductio familiae Gyürky de
Lossoncz.*

Nicolaus Gyürky,

Anno 1621. per I. Comitatum Neográd in Tab. Jud. Assessorem denominatus,

Anno 1619. testamentum condidit.

Cujus pater Petrus Anno 1591. in conflictu cum turcis ad Tatam occubuit. Avus vero Ladislaus anno 1566. qua dux militiae Albaregalensis, per Comitem Franciscum Nádasdy et Nicolaum Zrini ad expugnandum Strigonium expeditus, acceptis in conflictibus laethalibus vulneribus mortuus est.

M. S. J.

Levéltáraink köréből.

Az Országos Levéltár köréből. A belügyminister dr. *Zákonyi* Mihály országos levéltári tisztet levéltári segédfogalmazóvá, *Gagyi* Jenő m. kir. országos levéltári díjtalan fog. gyakornokot és dr. *Válya* Gyula kolozsvári lakost levéltári tisztekké, *László* József gyakorló tanárjelöltet díjas levéltári gyakornokká, dr. *Gerő* József ügyvédjelölt, szilágycsehi lakost levéltári gyakornokká nevezte ki az országos levéltárba.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetsége ezidén Sopronban okt. 4—5-én tartott közgyűlése *Kugler* Alajost Sopron sz. kir. város- és *Mészáros* Jánost, Sopron vármegye főlevéltárosát a Szövetség tagjai sorába beválasztotta. A gyűlésen résztvettek dr. Alapi Gyula muzeum és könyvtárigazgató (Komárom) Balogh Károly (Szabadka) és Alexich Bogolyub (Nagybecskerek) főlevéltárosok is.

Uj főlevéltáros Selmec- és Bélabányán. Selmec- és Bélabánya sz. kir. város új főlevéltárosává az elhunyt Richter Ede helyére e város főispánja dr. *Miklós* Zoltán tanárt nevezte ki. Dr. Miklós Zoltán Lapás-Gyarmaton (Nyitra várm.) 1883-ban született, középiskoláit Nyitrán, Érsekújvárott, Székesfejérvárott és Budapesten végezte, egyetemi tanulmányait pedig Budapesten, a hol bölcsészeti és történet-földrajz tanári oklevelet szerzett. Több évi tanárkodás után a katedráról került a selmeci levéltárhoz.

Komárom szab. kir. város új levéltára. Komárom szab. kir. város törvényhatósága levéltárának elhelyezése felől oly üdvös intézkedést hozott, mely a többi város részére is követésre méltó példát mutat. A városháza teljesen szüknek bizonyulván a hivatalok elhelyezésére, mint mindenhol, úgy itt is a levéltár csinált helyet a hivatalok számára. Évtizedek óta a városmajor egyik üres raktári helyiségében vannak a régi számadások, adófökönyvek és adólajstromok, mint a használatra leginkább nélkülözhető anyag. Két éve mozgósítani kellett a levéltár egy másik és pedig becses részét köztük a régi tanácsi ügyiratokat és jegyzőkönyveket, melyek számára a városháza köze-

leben egy bolthelyiséget bérelt a város. Most az ujonnan épült kulturpalotával kapcsolatban fényes megoldást nyert a levéltár kérdése is. A város közönsége azzal a feltétellel adott telket az épülő kulturpalota számára, hogy ott kapjon otthont a város levéltára is. Így tehát a tavasz folyamán a levéltár átköltözik a kulturpalotába, melynek egy földszinti nagy terme van erre a célra biztosítva. Ebbe a levéltár értékesebb régi anyaga kitünő elhelyezést talál, míg újabbkori iratai az irattárral kapcsolatban állíttatnak fel.

Somogyvármegye új levéltárosa.

Somogyvármegye főispánja a Baranyai Béla lemondásával megüresedett főlevéltárosi állásra dr. *Molnár István* középiskolai tanárt nevezte ki. Dr. *Molnár István* gimnáziumi tanulmányait 1902-ben végezte be Kalocsán, utána a budapesti kir. tudományegyetem bölcsészeti karán folytatta tanulmányait és a latin-történelem szakra nyert tanári képesítést. 1907-ben bölcsészettudományi szigorlatot tett a magyar művelődéstörténelem, diplomatika, heraldika és egyetemes történelemből. Levéltárosi képesítést ez év június havában szerzett és augusztus 7-én Somogyvármegye főlevéltárosává nevezte ki e vármegye főispánja. Ez állása előtt a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában volt gyakornok.

Képesítési pótlék és a városok.

Az 1912. LVII. t. c. a vármegyei levéltárosok részére képesítési pótléket biztosít, ha azok főiskolai képesítésüket a levéltári szolgálat megkezdése előtt nyerték meg. A törvénynek így visszaható ereje lévén sokan elestek a képesítési pótléktól. Városi kartársainkat azonban a törvény még ettől a csekély kedvezménytől is megfosztja, levéltárosoknak a képesítési pótléket a város közönsége saját bevételi terhére állapíthatja csak meg. (Erre van precedens. Szerk.) Így a törvény mostoha elbánása kirívóan látszik dr. *Miklós Zoltán* selmecbányai főlevéltáros esetében, aki okleveles középiskolai tanár, bölcsészeti doktor és ezen kettős akadémiai képesítése ellenére képesítési pótléket nem kap; az ugyanilyen képesítéssel kinevezett somogyvármegyei kartársunk dr. *Molnár István* természetesen a képesítési pótlékban is részesül.

A Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete rendkívüli közgyűlést tart, melyre a következő meghívót küldte szét: A Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete 1913. évi október 14-én, kedden d. e. 11 órakor Pestvármegye levéltári helyiségében rendkívüli közgyűlést tart a következő napirenddel: 1. Elnöki jelentés. 2. Szerkesztői bizottság jelentése. 3. *Molnár Mihály* vál. tag indítványa a közigazgatás folyamatban levő államosítása folytán helyzetünk javítása érdekében haladéktalanul teendő akcióról. 4. Tiszteleti tag választás. 5. Indítványok (az alapszabályok 14. §. alapján a gyűlést megelőzőleg 48 órával nyújtandók be). Tekintve a levéltárosi kar helyzetének javítását célzó törekvésünket, kérjük a tagtársaknak a közgyűlésen minél számosabban való megjelenését. Zombor, 1913. évi október hó 1-én. *Popovits Sebő* sk. Bács-Bodrogvármegye főlevéltárosa, elnök. Dr. *Alapi Gyula* sk. Komáromvármegye főlevéltárosa, jegyző.

Magántanári képesítés. Dr. *Gárdonyi Albert* székesfővárosi levéltárost a budapesti tudományegyetem bölcsészeti kara az oklevéltanból egyetemi magántanárrá képesítette. Az új egyetemi magántanár október 7-én tartotta próbaelőadását, amelynek tárgyát a paleografia történetéből vette és *Scipione Maffei* olasz paleografusnak munkásságát és hatását ismertette.

A nógrádmegyei levéltár helyiségeinek bővülése. Nógrádvármegye levéltára, mely régenten a megyei székhely gyakori változása szerint Losoncon, a füleki várban (hol 1683-ban *Thököly* harcosai nagyobb részben elégették), a Balassák és *Forgáchok* kékkői, illetve gácsi várában, utóbb Szügyben volt elhelyezve, mintegy száz év óta a megye mai székhelyén Balassagyarmaton őriztetik a hatalmas vármegyeiháza földszintjének öt tágas szobájában. A mai helyiség már évek óta szűknek bizonyult a nagyanyagú s évenként természetesen mindig bővülő levéltár számára. Most, hogy a f. évben a vármegyeiház egyik szárnyából a kir. törvényszék kiköltözött saját új épületébe, több helyiség felszabadult a megyeház épületében. A vármegyei közgyűlés kimondotta a levéltár szomszédságában levő

tisztügyi négy szobának a levéltárhoz leendő csatolását. Így a megfelelő építkezési munkálatok után lehetővé válik a levéltár anyagának kényelmesebb elhelyezése és rendezése.

Temesvár szab. kir. város levéltárának selejtezése. E város törvényhatósági bizottsági közgyűlése a tanács előterjesztésére elhatározta régi levéltári anyagának selejtezését. A levéltári helyiség szűk volta miatt a régi levéltári anyag idők folyamán más és más helyiségekben őriztetett, míg évek előtt a belvárosi iskola épületébe került, ahonnan most a volt katonai élelmezési épület földszintjén erre a célra célszerűen átalakított és berendezett helyiségbe fog átszállítani. Ebből az alkalomból a selejtezési eljárás megindítása előtt az összes anyag leltározatni is fog.

A Temesvárott 164 évig tartott török világnak 1716-ban megszűnése előtti időből való irat a levéltárban nincsen. A legrégebbi irás 1718-ból való. Az 1718-tól 1800-ig terjedő idő anyaga az 1858. évben már selejteztetett; a — mi kevés irat ebből az időből megmaradt, az értékénél, történeti becsénél fogva mind meg fog őriztetni, úgy, hogy ezuttal csupán az 1801—1900. évek anyaga lesz selejtezendő.

A selejtező bizottságba a közgyűlés elnöknek Bellai József városi közmívelődésügyi tanácsnokot, tagoknak pedig a városi tiszti főügyészt és főlevéltárnokot, valamint Ferch Mátyás és Markesz Sebestyén törvényhatósági bizottsági tagokat küldte ki. E bizottság első feladata a selejtezési terv és utasítás készítése. A selejtezéssel felmerülő költségek fedezésére a közgyűlés az 1914. évi, házipénztári költség-előirányzatba négyezer koronát rendelt beállítani.

Levéltárnoki eskü a XVII. században. Marosvásárhely sz. kir. város levéltárában egy érdekes latin nyelvű statutum van, amely a következő címet viseli: *Leges seu decreta oppidi Szekel Vasarhelii.* — Dd. Anno Domini 1604. Ehhez a latin nyelvű okmányhoz újabbkori feljegyzések vannak fűzve, amelyek egyike az az eskümintát tartalmazza, amit a városi levéltárosoknak le kellett tenniök. A levéltárnok eskümintája így hangzik:

Én esküszöm az egy Élő Istenre,

ki Atya Fiu sz. lélek tellyes sz. háromság egy bizony örök Isten, ki engemet úgy segéllyen az én Hittemben, úgy adja a lelkem idevességét s minden dolgaimban úgy boldogitson, hogy én az Tekintetes Magistratus és Quinquaginta Viralis Communitas választásából Archivariusi Hivatalra előállítván mostani esküvésem mellett ígérem magamat arra, hogy magamra vállalt Hivatalomban serényen, hiven és igazán eljárók, a Magistratuális gyűléseken ad latus Magistratus jelen kelletvén lennem, onnét semminemű discursust, votisatit és conclusumot ante pronunciationem ki nem viszek. Az Archivumba lévő levelekre jó gondot viselek, azokat tisztán tartom, a Tekintetes Nemes Magistratus hire nélkül és akarattya ellen a Archivumból legkisebb levelet is ki nem adok, hogyha ex determinatione Magistratus valakinek ki kelletik adni, azt bizonyos Consignatio mellett penes recepisse ki-adván, kötelességem szerint visszakerülni és maga helyére visszatenni, el nem mulasztom. Collega társammal, kivel is minden jóra célzó dolgokban egyet értek, és edgyességben élni kívánok, edgyütt minden nével nevezendő Literáléknak az előmbe adandó Norma szerént Regestrumot conficiálván. Hónaponként véghez vijendő munkámról Tekintetes Biró Uramnak és az Amplissimus Magistratusnak demonstrálok; egyszóval: az Archivumba lévő minden levelekre és egyéb otan lévő akármi nével nevezendő portékákra olly szorgalmatos gon-(d)-ot viselek, hogy miattam azokban legkisebb kár és fogyatkozás ne következék; mellyre az Isten engemet úgy segéljen!

Ehhez a főeskühöz még a következő pót-
eskü járult:

Megvalván egyszersmind azt is, hogy valamint most sem a császári és királyi birodalomban, sem a külső országi titkos társaságokban elegyedve nem vagyok, úgy ennek utána is magamat semmi aféle titkos társaságokban nem elegyitem.

Igen érdekes ez a póteskü, amelylyel a levéltáros, akár csak a császári és királyi kamarás, fogadalmat tett, hogy sem hazai, sem külföldi titkos társaságnak nem tagja és nem is lesz tagja.

Irodalom.

A szombathelyi mészárosok multja.

Irta *Palatinus József*, Szombathely, 1913, Lintner és Számedly könyvnyomda 8° 92 l. Ebben a kis monografiában a szombathelyi mészárosok céhének története van megírva. Szerző neve eddig genealogiai munkássága révén került forgalomba, ez a könyve hazai művelődéstörténetünkhöz szolgáltat adalékokat. Palatinus lelkiismeretesen dolgozta fel a rendelkezésre álló adatok alapján a szombathelyi mészárosok céhének multját, melynek 1614. évtől vannak okleveles nyomai. Mindenesetre elismerésre méltó e munka, mely egyik forrásául Szádeczky ismeretes munkáját nevezi meg. Jó lett volna talán a szomszédos városok hasonló céheinek statutumaival összevetni a szombathelyit, amelyeket a levéltárakban, vagy muzeumokban fel lehet találni s így a közös vonásokat megállapítva bizonyos mértékben kritikai feldolgozást is nyújthatott volna a szerző. Az ügyesen megírt monografiát mint művelődéstörténeti olvasmányt is érdemes kezébe venni az ezzel foglalkozóknak.

Új folyóirat. A komáromi „Jókai Köz-művelődési és Múzeum Egyesület“, mely 1912-ben *Beöthy Zsolt* elnöklete alatt alakult meg, *Komárom* címen évnegyedes folyóirat kiadását határozta el. Az új folyóirat szerkesztésével dr. *Alapi Gyula* főlevéltáros-egyesületi főtitkárt, a komáromi múzeum és könyvtár igazgatóját bízta meg az egyesület igazgató tanácsa. A *Komárom* a helyi irodalom-, művelődés-, család- és politikai történet köréből meríti közleményeinek tárgyait, de tért szentel az etnologia, folklóre és archeológiának is. Egyesületi közleményeken kívül repertóriumot közöl komáromi írók munkáiról és komáromi tárgyú munkákról. Az új folyóiratot, melynek első számában *Beöthy Zsolt*, *Konkoly Thege Miklós*, *Pauler Ákos*, a M. Tud. Akadémia tagjai, tollából is olvasunk közleményeket, a kritika előnyösen fogadta.

Folyóiratok szemléje.

A **Turul** f. é. 2. füzetében *Kis Bálint*: A *Fricsi Feketék-ről* ír családtörténeti tanulmányt és kiadja a család nemzedékrendét. *Wertner Mór* *Családtörténeti kalászat* címen érdekes ada-

tokat közöl több ismert magyar családról, *Karl Lajos*: *Egy metzi család története* címen a Magyarországról szakadt *Le Hongre* család történetét írja meg (leszármazási táblával). *Gárdonyi Albert* *Budapest címeréről* értekezik, *Balogh Gyula*, *Vasvármegye főlevéltárosa* *A Mecséryek leszármazása* címen *Rexa Dezső* közlését igazítja helyre a *Mecséryek címeréről*. — A szakirodalom rovatban *Szerémi—Ernyei*: *A Majthényiak és a Felvidék- és Sándor: A kolozsvári Farkas-utcai régi ref. templom sírkövei* c. műveit ismerteti.

A Századok f. é. 6. füzetében *Takáts Sándor* fejezi be *A kalauzok és kémek a török világban* című kitűnő dolgozatát; *Müller Frigyes* *A nagyobb Gellért legenda forrásai és keletkezése* című tanulmányát végezi. A *Történeti irodalom-ban* dr. *Závodszy Levente Szerémi* (*Odescalchi Artúr herceg*) és *Erny József*: *A Majthényiak és a Felvidék* című munkáját, dr. *Döry Ferenc*: *Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából* III—IV. kötete, *Marczali Henrik*: *Kont I. Bibliographie française de la Hongrie*, *Vértesy Jenő*: *Wallentény Dezső Ferenczy István levelei* c. könyveiről ír ismertetést és bírálatot. A *Tárcában* *Angyal Dávid*: *Adalék Széchenyi István magyar történetphilosophiájához* címen a *Széchenyi irodalomhoz* figyelemreméltó adalékot szolgáltat, dr. *Erdélyi László*: *Az első adó elméletéhez* címen polemikus választ ír *Hómann Bálint* nyilatkozatára, a szerkesztő pedig *Ludányi Bay Ilonát*, a tudományos irodalom ez ismert jóltevőjét búcsúztatja el. Kisebbség rovataiban új könyveket ismertet és folyóirat szemlét ad a füzet.

A szeptemberi 7-ik füzetet *Áldásy Antal* *Zsigmond király római császári koronázása* (I.) című nagyobb történeti értekezése nyitja meg. Dr. *Madzsar Imre* *Szent Gellért nagyobb legendájáról* címen *Müller Frigyes* hasonló című értekezésével foglalkozik. *Relkovic Nédá*: *A felső magyarországi hét alsó bányaváros legrégebb közgyűlési jegyzőkönyvei* (I.) közleményét kezdi meg. A *Történeti irodalomban* dr. *Lukinich Imre* ismerteti *Gergely Sámuel*: *Teleki Mihály levelezése* című oklevéltár VI. kötetét, *Hómann Bálint* *Szekfü Gyula* jeles munkáját: *Serviensek és familiarisok-at bírálja*, *Pokoly József* *Zoványi Jenőnek*: *Puritánus mozgalmak a ma-*

gyar református egyházban c. egyháztörténeti munkáját. Bírálatot közöl: Aradvár és Arad város ostroma 1848—49-ben. (Galsai Kovács Ernő naplója) c. műről. Új könyvek ismertetése és folyóiratszemle után id. Szinnyi Józsefet parentálja el meleg sorokban a Történelmi Társulat nevében.

Adalékok Zemplénvármegye történetéhez f. é. 3. száma *Dongó Gyárfás Géza* kartársunk szerkesztésében a megszokott gazdag tartalommal jelent meg. A szerkesztő tollából Pazdics és Szuha helységeknek tatárjáró levele 1437-ből, Tokaj városnak régi szabadalma, Zemplén a Sztáray Kódexben (XVI), Zemplén az egri „Memoria Dignitatum“ lapjain, Olasz-Liszka ispotályának csereszerződése 1647-ből, Sárospatak város régi szabadalomlevelei (XI), Adatok Zemplénvármegye topológiájához (VI) című értékes dolgozatokat olvassuk. Thuránszky László: Adatok az Uporyaknak XV. századbeli birtoktörténetéhez címen kezdi középkori családtörténeti tanulmányát és *A német hadak beszállásolása Zemplénbe 1622-ben* című hadtörténeti dolgozatát folytatja. Dr. Visegrádi János: *A sátoraljaujhelyi őslakótelep* című archeologiai tanulmányát folytatja, dr. Goldberger Izidor: *A homonnai kerület zsidósága 1818-ban*, Unghváry Ede: *Sztropkó és várának története* című nagyobb monografiáját fejezi be. — A kisebb közlések sorában ismét a szerkesztő vezet és közli: *A törökök rablásai Szerencs tartományában* (V), *Magyar rabok és rabnők török-tatár fogságban* (XXIII—XXIV), *Zemplén vármegye nemesinek mutatókönyvéből* (XII), *Kazinczy Ferenc jegyzetei Zemplén levéltárában, Zemplénmegye árszabása a XVII. században, Sátoraljaujhely város törvényei a XVII. évszázadban* című becses adalékait; Kula Pál; *Közlemények Tállya város levéltárából* (XVI) c. regestáit folytatja, Spisovszky Imre: *Alkalmi feliratok Zemplén vármegye jegyzőkönyveiben* (XI) címen az újabbkori történethez közöl forrásokat. — A család-történet rovatot ismét *Dongó Gyárfás Géza* tölti be: *Balassa Imre gróf temetése Tállyán 1675 táján, Gróf Rákóczy Juliána címzése, Lakodalomra meghívó levél 1733-ból, Adatok Matolaj Pál élettörténetéhez 1736-ból, Özv. Szirmay Andrásnénak temetésre hívó levele*

1733-ból című érdekes közléseivel. — A tárcában: *Balassa Pál* levele édes anyjához 1718-ból címen *Ganzaugh Miklós* ad ki egy művelődéstörténeti vonatkozásokkal átszőtt missilist. A csarnokban Magyarországnak siralmas vádja és keserves panasza 1764-ből c. a XVIII. sz. epikáját jellemző költemény folytatását olvassuk. Az 1913. évi zempléni árvizek pusztításainak színes leírása zárja be a tartalmas és vonzó füzetet.

A **Komárom** 1—2 füzete *Beöthy Zsolt* Bevezetőjével indul útjára. Az irodalomtörténet részben dr. *Pauler Ákos* emlékbeszédét olvassuk, melyet 1913 jun. 15-én tartott Ekelben tudós *Hetényi János*nak a M. Tud. Akadémia által állított emlék obeliszkjénél. Politikai történet rovatában dr. *Alapi Gyula* szerkesztő *Vérdíj a Rákócziak fejére* címen Komáromvármegye szerepével foglalkozik a Rákóczi felkelés kitörésekor és annak végén. A művelődéstörténeti részben dr. *Konkoly Thege Miklós* a M. Tud. Akadémia tiszt. tagja az ógyallai *Konkoly alapítványú csillagvizsgáló* alapítását írja le; dr. *Alapi Gyula* megkezdi *Bübájosok és boszorkányok Komáromvármegyében a XVIII. században* címen a vármegye boszorkányperei feldolgozását. Az archeologiai részben újabb római feliratos kövek ismertetését olvassuk *A. Gy.-tól*, etnologiai cikket dr. *Baranyay József* írt: *Komárommegye etnológiájához*. — Az adattárban dr. *Edelényi Szabó Dénes* közli *Pázmándi Gergelyné menyasszonyi kelengyéje (1681) leltárát*. Az irodalom rovatban a *Hetényi emlékünnepről*, dr. *Baranyay József*: *Fejedelemjárás Komárommegyében* és dr. *Dornyay Béla*: *Tatatóváros irodalomtörténetéhez* c. művekről olvasunk bírálatokat: A komáromi *Jókai Egyesület* ügyeivel foglalkozik a füzet többi része és komáromi írók műveinek repertóriumát közli.

Szakkérdések és körözüvények.

Ez a rovat kartársainknak, kik egyesületünk tagjai, továbbá a *Levéltárosok Lapja* előfizetői részére díjtalanul áll rendelkezésre szakkérdések megvitatására.

A körözüvények közzétételéért öt sorig minimális díj, 2 K küldendő be a szerkesztőséghez.

A *Kreybig* család nemességéről, — mely valószínűleg Bajorországból költözött be. — kerestetnek anyakönyvi esetleg levéltári adatok. Bővebb felvilágosítást ad szivességből a szerk.